

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu

Katedra managementu podnikatelské sféry

Environmentální politika firmy:

česká podniková realita

Autoreferát k doktorské disertační práci

Vypracoval: Ing. Jiří Dvořák

Školitel: prof. Ing. František Kovář, CSc.

Obor (specializace): Management

Jindřichův Hradec, říjen 2007

1. Obsah

1. Obsah.....	1
2. Cíl práce	2
3. Obsah práce.....	4
3.1. Úplný obsah práce.....	4
4. Výsledky	7
5. Přínos práce.....	11
6. Závěr	12
7. Literatura	15
8. Abstract.....	25
8.1. Problem statement:.....	25
8.2. Approach:	26
8.3. Results:	26
8.4. Conclusions:	27

2. Cíl práce

Cílem této práce je rozšířit naše znalosti o vlivech, jež působí na chování podnikatelských společností vůči životnímu prostředí u společností působících v České republice. Tato práce má za cíl, prostřednictvím objektivního posouzení problematiky pomocí vědeckých metod, zpřesnit naše znalosti a přinést stabilnější základ pro studium další otázek souvisejících s problematikou motivace manažerů. Dosud publikované práce, zabývající se vztahy mezi chováním podnikatelské společnosti a osobními názory managementu a dalších významných stakeholdeů, sledovaly tyto otázky na společnostech působících v USA a v několika dalších rozvinutých zemích světa.

Konkrétním cílem této práce proto je porovnat z tohoto pohledu situaci u Českých podniků oproti situaci v USA a ověřit, jestli lze dosud publikované závěry považovat za platné i v českém podnikatelském prostředí. Praktická část disertační práce se z toho důvodu zaměřuje na jednu z dílčích otázek tohoto tématu a to na vazbu mezi osobními názory managementu, ostatních zaměstnanců a obchodních partnerů na životní prostředí a úsilím, jaké daný podnikatelský subjekt této problematice věnuje. A dále na to, jaké důsledky management očekává od případného přijetí strategie šetrnější k životnímu prostředí pro ekonomickou úspěšnost dotčeného subjektu a do jaké míry tudíž tato očekávání jeho rozhodování ovlivňují. Praktická realizace je založena na studiu konkrétního vzorku podnikatelských subjektů působících v České republice a porovnání takto získaných dat s výsledky dříve publikovaných zahraničních studií.

Důležitým cílem práce je ověřit na sledovaném vzorku příkladů existenci souvislosti mezi očekáváním pozitivních ekonomických důsledků šetrnějšího přístupu k životnímu prostředí a úsilím, které společnosti na tuto oblast vynakládají a jak významný je z tohoto hlediska vliv osobního zájmu manažerů na rozhodování společnosti.

Posledním tématem je ověřit závislost mezi šetrnějším přístupem podnikatelské společnosti k životnímu prostředí a pozitivními ekonomickými výsledky u

sledovaných společností. V tomto případě se již nejedná o sledování vztahu mezi subjektivním hodnocením vynakládaného úsilí a očekáváním managementu, jako v předchozím případě, ale o ověření existence tohoto vztahu s pomocí reálných ekonomických výsledků.

Na základě studia dostupné literatury a s ohledem na výše uvedené cíle byly formulovány následující hypotézy:

Hypotéza č. 1: Osobní zájem jednotlivých stakeholderů o životní prostředí, úsilí, které na tuto oblast podnikatelská společnost vynakládá a očekávání spojená s vyšším úsilím vynakládaným na omezování negativního působení společnosti na životní prostředí dosahují obdobné úrovně v České republice i v USA.

Hypotéza č. 2: Zájem stakeholderů o životní prostředí pozitivně koreluje s úsilím, které podnikatelská společnost problematice věnuje a toto úsilí pozitivně koreluje s předpokládanými důsledky pro konkurenceschopnost a ekonomickou úspěšnost společnosti.

Hypotéza č. 3: Zájem vrcholového managementu o životní prostředí má významný vliv na úsilí, jež společnost problematice omezování negativních vlivů na životní prostředí věnuje. Společnosti jejichž management má nadprůměrný zájem o problematiku věnují vyšší úsilí problematice vlivu společnosti na životní prostředí než společnosti, jejichž management projevil průměrný nebo podprůměrný zájem.

Hypotéza č. 4: Zájem vrcholového managementu o životní prostředí se odráží pozitivně v očekávaných dopadech na konkurenceschopnost a ekonomické výsledky společnosti.

Hypotéza č. 5: Společnosti věnující větší úsilí problematice životního prostředí vykazují větší ekonomickou úspěšnost a toto jejich úsilí pozitivně koreluje s konkurenceschopností a ekonomickou úspěšností.

3. Obsah práce

Práce je rozčleněna do několika částí. Na úvodní část, jež definuje cíl práce a popisuje její strukturu, navazuje kapitola 2, která sumarizuje současný stav poznání. Jako základní metodologický nástroj je aplikován systémový přístup, podrobněji specifikovaný v podkapitole 2.1. Naše současné představy o životním prostředí a o směrech jimiž se z tohoto pohledu ubírá naše civilizace jsou podrobněji zmapovány v podkapitolách 2.2, 2.3 a 2.5. Tato část se snaží odpovědět na otázku aktuálnosti této problematiky z hlediska velikosti rizik pro člověka. Toto je klíčová otázka pro stanovení celkového významu práce. Na tuto část naváže v podkapitole 2.3.2 a 2.3.3 rekapitulace dosud známých a využívaných ekonomických mechanismů, pomocí nichž můžeme ovlivňovat chování podnikatelských společností. Tuto částí doplní podkapitola 2.3 sumarizující důvody, které mohou podnikatelskou společnost vést k šetrnějšímu přístupu k životnímu prostředí. Co je dosud známo v oblasti vztahů mezi osobními zájmy manažerů, ostatních zaměstnanců a obchodních partnerů a rozhodováním společnosti v těchto otázkách je rekapitulováno prostřednictvím několika dosud publikovaných empirických studií v podkapitole 2.6.

Na kapitolu 2, rekapitulující současný stav poznání, navazuje kapitola 3, v jejímž úvodu jsou zformulovány hypotézy, které jsou předmětem zkoumání v praktické části práce. Dále následuje podrobné seznámení s použitými metodami, od sběru dat, po metody použité pro konečné vyhodnocení výsledků. Na tuto část navazuje kapitola 4, ve které jsou prezentovány a diskutovány výsledky získané praktickou aplikací jednotlivých metod. Tyto metody jsou v následující části popsány podrobněji. Závěrečná 5. kapitola přináší shrnutí dosažených výsledků a diskusi k ověřovaným hypotézám. Na závěr je práce doplněna věcným rejstříkem, seznamem literatury a přílohami.

3.1. Úplný obsah práce

1. Úvod	1
1.1. Význam práce	1
1.2. Cíl práce	3
1.3. Struktura práce	5

1.1. Použité metody	6
1.2. Přínos práce	6
2. Současný stav řešené problematiky	8
2.1. Systémový přístup	8
2.2. Základní pojmy aneb, jak chápeme životní prostředí	11
2.3. Management a životní prostředí	14
2.3.1. Ekonomické mechanismy a životní prostředí	17
2.3.2. Regulace a administrativní opatření	19
2.3.3. Tržní mechanismy	20
2.3.4. Nedokonalost trhu	23
2.3.5. Manažer a životní prostředí	28
2.3.6. Životní prostředí versus konkurenceschopnost	30
2.3.7. Podnikatelské prostředí	32
2.3.8. Dobrovolné závazky	34
2.3.9. Podnikání a společenská odpovědnost	36
2.4. Člověk a životní prostředí	38
2.4.1. Historie	38
2.4.2. Současný stav poznání	40
2.5. Udržitelný rozvoj	52
2.5.1. Definice a vznik pojmu	52
2.5.2. Indikátory udržitelnosti rozvoje	63
2.5.3. Efektivita užívání zdrojů	67
2.6. Empirické studie	71
3. Metodologie	78
3.1. Formulace hypotéz	79
3.2. Sběr dat	80
3.3. Stručná analýza zkoumaného vzorku	83
3.4. Výčet použitých metod zpracování	86
4. Výsledky zkoumání	89
4.1. Porovnání studií pomocí průměrných hodnot	89
4.1.1. Popis metody	89
4.1.2. Výsledky srovnání	90
4.1.3. Závěr a diskuse	95
4.2. Určení síly vztahu mezi proměnnými	97
4.2.1. Popis metody	97
4.2.2. Výsledky porovnání sumarizovaných hodnot	98
4.2.3. Výsledky porovnání jednotlivých odpovědí	100
4.2.4. Závěr a diskuse	110
4.3. Ověření vlivu osobního zájmu managementu	111
4.3.1. Metoda porovnání průměrných odpovědí	111
4.3.2. Výsledky porovnání průměrných odpovědí	112
4.3.3. Kontingenční tabulky	116
4.3.4. Četnosti odpovědí o úsilí vynakládaném firmou	117
4.3.5. Četnosti odpovědí o firmou očekávaných důsledcích pro ekonomické	
5. výsledky	125
5.1.1. Závěr a diskuse	132

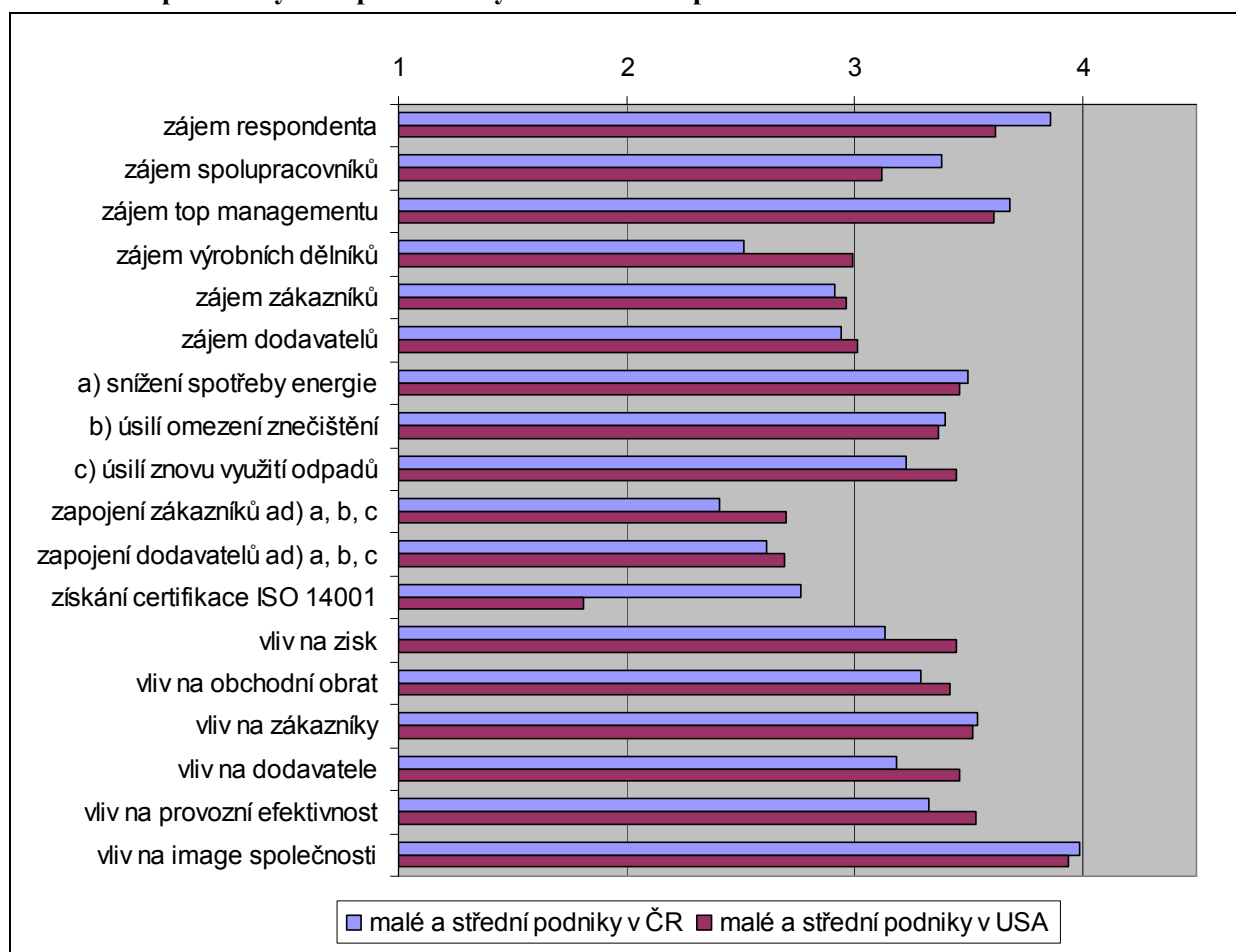
1.1. Porovnání subjektivních a objektivních odpovědí	135
1.1.1. Metoda porovnání průměrných odpovědí	135
1.1.2. Výsledky	136
1.1.3. Metoda ověřující lineární závislost	139
2. Závěr	142
3. Literatura	149
4. Přílohy	159
Příloha č. 1, Přehled základních indikátoru trvale udržitelného rozvoje	159
Příloha č. 2, Deklarace o životním prostředí a rozvoji z Rio de Janeiro	163
Příloha č. 3, Přehled hlavních plateb za využívání přírodních zdrojů a znečišťování životního prostředí v České republice	166
Příloha č. 4, Formulář použitý ke sběru dat ve studii NAFFZIGER - AHMED - MONTAGNO (2003a) a (2003b)	167
Příloha č. 5, Dotazník použitý k dotazníkovému šetření v České republice	168
Příloha č. 6 Korelace mezi jednotlivými položkami dle studie NAFFZIGER - AHMED - MONTAGNO (2003a)	169
Příloha č. 7, Korelace mezi jednotlivými položkami dle studie NAFFZIGER - AHMED - MONTAGNO (2003b)	170
Příloha č. 8, Porovnání průměrných odpovědí v dotazníku v CR a v USA	171

4. Výsledky

Základem praktické části bylo statistické zpracování dat získaných prostřednictvím dotazníkového šetření. Data byla podrobena dalšímu zpracování s cílem potvrdit nebo vyvrátit v úvodu uvedené hypotézy.

Kapitola 4.1 se zabývá srovnáním odpovědí českých společností s výsledky publikovanými v NAFFZIGER - AHMED - MONTAGNO (2003a) a (2003b) z hlediska průměrných hodnot a směrodatných odchylek jednotlivých odpovědí. V této části byla na zkoumání podnikatelských společností působících v české republice aplikována metodika ověřená v USA ve výše uvedených studiích s cílem porovnat celkový pohled manažerů obou zemí na tuto problematiku a najít případné podstatné rozdíly. Výsledky tohoto srovnání charakterizuje následující graf.

Porovnání průměrných odpovědí malých a středních podniků

Kapitola 4.2 se zabývá aplikací modifikované metodologie použité v NAFFZIGER – AHMED – MONTAGNO (2003a) a (2003b) a je věnována vyhodnocení vzájemné závislosti dat z první až třetí části dotazníku. V této části je také diskutována vhodnost jednotlivých částí metody použité ve vzorových studiích, možnosti alternativních přístupů a případný vliv zvolené metody na výsledky. Ke zpracování byl, na základě uvedené diskuze a s ohledem na možnost vzájemného porovnání výsledků, použit Pearsonův korelační koeficient a t-test o korelačním koeficientu shodně se vzorovými studiemi a kapitola 4.2 přináší porovnání výsledků jednotlivých studií. Existence statisticky významné pozitivní korelace je patrná z následující tabulky.

Korelace mezi zájem o ŽP a vynakládaným úsilím u podnikatelských společností

Korelace	stát	Celkové vynakládané úsilí	
		malé a střední společnosti	střední a velké společnosti
Celkový zájem o ŽP	ČR	$r=0,674$	$r=0,620$
		$p<0,001$	$p<0,001$
	USA	$r=0,465$	$r=0,554$
		$p<0,01$	$p<0,001$

Data: vlastní výpočet (ČR) a NAFFZIGER – AHMED – MONTAGNO (2003a) a (2003b) (USA)

Kapitola 4.3 si klade za cíl doplnit výsledky kapitoly 4.2 o otázku vlivu osobního zájmu managementu o problematiku ochrany životního prostředí na rozhodování společnosti o úsilí, jež společnost této oblasti věnuje. Zkoumaný vzorek odpovědí je rozdělen dle zájmu managementu na dvě skupiny, jež jsou dále srovnány z hlediska průměrných odpovědí na otázky ve druhé a třetí části dotazníku. Výsledky jsou graficky porovnány s výstupy studií NAFFZIGER – AHMED – MONTAGNO (2003a) a (2003b). Vzhledem k tomu, že neexistuje vhodný test pro vyhodnocení statistické významnosti takto získaných výsledků, byla dále pro podrobnější vyhodnocení odpovědí použita metoda sledující četnosti výskytu jednotlivých odpovědí pomocí kontingenčních tabulek. Tyto výsledky byly následně testovány z hlediska statistické významnosti prostřednictvím Pearsonova chí-kvadrát testu

dobré shody. Vzhledem k nedostupnosti primárních dat u amerických studií se tato část omezila pouze na odpovědi českých respondentů. Studie NAFFZIGER – AHMED – MONTAGNO (2003a) a (2003b) sice také obsahují test statistické významnosti sledovaných vazeb, ale zvolenou metodiku nelze z hlediska vlastností sledovaných dat považovat za zcela korektní. Přínosem této kapitoly proto je právě nalezení a pilotní odzkoušení vhodné statisticky testovatelné metody a porovnání jejích výsledků s výsledky původně použité metody.

Průměrné hodnoty úsilí vynakládané společnostmi v členění dle deklarovaného osobního zájmu managementu o problematiku životního prostředí.

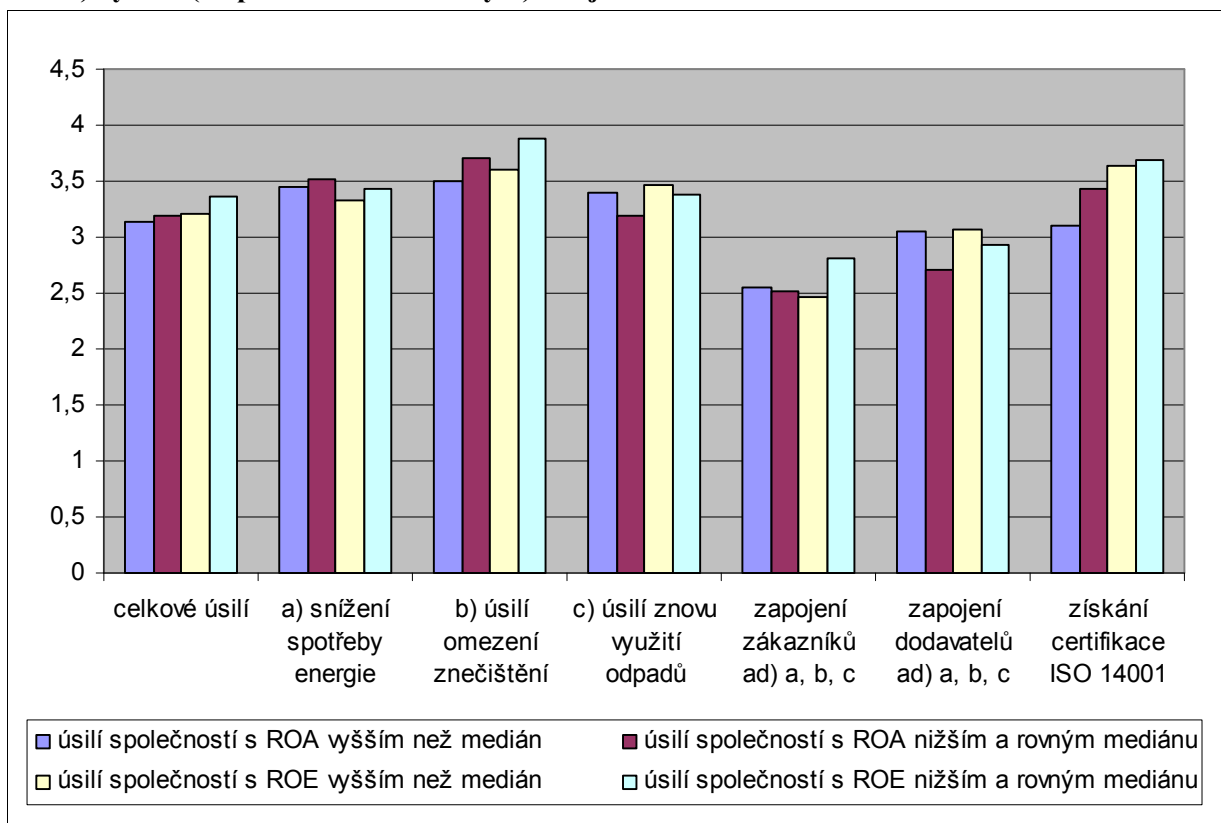
Deklarovaný zájem managementu	malé a střední společnosti v USA			střední a velké společnosti v USA			společnosti v ČR		
	N	P	R	N	P	R	N	P	R
celkové úsilí	3,16	2,62	0,54	3,23	2,51	0,72	3,44	2,49	0,95
a) snížení spotřeby energie	3,81	3,02	0,79	3,59	3,15	0,44	3,64	3,16	0,48
b) úsilí omezení znečištění	3,63	3,02	0,61	4,03	2,95	1,08	3,81	2,84	0,97
c) úsilí znovu využití odpadů	3,60	3,28	0,32	4,08	3,25	0,83	3,70	2,61	1,10
zapojení zákazníků ad) a, b, c	2,92	2,40	0,52	2,87	1,15	1,72	2,88	1,86	1,02
zapojení dodavatelů ad) a, b, c	2,83	2,53	0,30	2,97	2,45	0,52	3,11	2,12	0,99
získání certifikace ISO 14001	2,10	1,51	0,59	1,97	1,29	0,68	3,40	2,48	0,93
N ... managementem deklarovaný nadprůměrný zájem o problematiku P ... managementem deklarovaný průměrný nebo podprůměrný zájem o problematiku R ... rozdíl mezi uvedenými hodnotami Barevně odlišené hodnoty nevyšly jako statisticky významné									

Zdroj: NAFFZIGER – AHMED – MONTAGNO (2003a) a (2003b) a vlastní výpočty

Všechny výše uvedené metody mají jednu společnou vlastnost, a to že vycházejí výhradně ze subjektivních odpovědí jednotlivých respondentů. Kapitola 4.4 má za cíl snížit naši závislost na subjektivních reakcích, když jejím přínosem je právě snaha o zahrnutí objektivních veličin do sledování vzájemné závislosti zjištěné v kapitole 4.2. K tomuto účelu byly použity poměrové ukazatele vypovídající o ekonomické úspěšnosti jednotlivých respondentů. Jako podklad byly použity hodnoty uvedené ve čtvrté části dotazníku. Tyto hodnoty byly ve většině případů ověřeny a doplněny

prostřednictvím Obchodního rejstříku a dalších elektronických zdrojů. Tato část se již zabývá pouze českými společnostmi, protože vzorová studie se touto otázkou nezabývá. V této části se hypotézou předpokládanou pozitivní vazbu potvrdit nepodařilo, jak je patrné z následujícího grafu sledujícího vztah mezi hodnotami rentability aktiv a rentability vlastního jmění a mezi velikostí úsilí, jež společnost dle vlastního vyjádření věnuje problematice životního prostředí.

Graf 3.1-1, Průměrné úsilí vynakládané na jednotlivé oblasti péče dle skupin s ROA (resp. ROE) vyšším (resp. nižším nebo rovným) než je medián těchto hodnot.

5. Přínos práce

Hlavním přínosem disertační práce je ověření vlivu osobního zájmu managementu podnikatelských společností o problematiku životního prostředí na jejich rozhodování a tím na chování podnikatelských subjektů a to pomocí statistických metod, které umožnily potvrdit statistickou významnost tohoto výsledku. Potvrzení této závislosti může sloužit jako základ pro zpracování programu zaměřeného na vzdělávání manažerů v těchto otázkách. Za těchto podmínek považuji osobní přesvědčení manažera o správnosti a potřebnosti určitého kroku za vhodnější důvod pro změnu chování společnosti, než stanovení administrativních limitů a sankcí. Vazba mezi Osobním přesvědčením manažerů a dalších stakeholderů a mezi úsilím, jež společnost problematice věnuje byla prokázána jako statisticky významná.

Současně ze srovnání výsledků získaných od českých ekonomických subjektů s výsledky amerických studií potvrdilo existenci obdobných vazeb mezi sledovanými otázkami, což naznačuje, že vnímání problému v České republice se zásadně neliší od pohledu vysledovaného v rozvinuté ekonomice.

Dalším přínosem je i formulace dalších problémových okruhů, které z výsledků vyplynuly. S ohledem na poměrně přesvědčivý vliv osobního zájmu managementu o problematiku životního prostředí na úsilí, které společnost této problematice věnuje a současně zřetelně slabší vztah mezi osobním zájmem managementu a očekáváním kladných ekonomických důsledků zvýšeného úsilí vynakládaného společností v této oblasti vyvstává otázka skutečné motivace k přijetí environmentální strategie společností a akceptovatelnosti takovýchto kroků z pohledu vlastníka. BLAŽEK (2005) a FRIEDMAN (1994) v této souvislosti upozorňují na nepřijatelnost situace, kdy management jedná v rozporu se zájmy vlastníka a to bez ohledu na skutečnou či domnělou ušlechtilost takovýchto kroků. Management, pokud není současně i rozhodujícím vlastníkem se apriori nachází v centru střetu zájmů, jak uvádí například HOLMAN (2001) a upřednostňování osobních preferencí před ekonomicky zdůvodněnými kroky, nejsou-li tyto zájmy ve shodě se zájmy vlastníků, je nutné považovat za projev jeho selhání při správě cizího majetku.

6. Závěr

Výsledky práce je možné strukturovat z hlediska jednotlivých pracovních hypotéz.

Hypotéza č. 1 sledovala osobní zájem jednotlivých stakeholderů o životní prostředí, úsilí, které na tuto oblast podnikatelská společnost vynakládá a očekávání spojená s případným vyšším úsilím vynakládaným na omezování negativního působení společnosti na životní prostředí. Cílem bylo vysledovat případné rozdíly v úrovni odpovědí u společností působících v České republice v porovnání s odpověďmi společností působících v USA.

Ze srovnání grafického vyjádření odpovědí vyplynulo, že průměrné odpovědi na jednotlivé otázky jsou u společností působících v České republice a v USA velmi podobné. Vzhledem k tomu, že se jedná o subjektivní odpovědi, u nichž je obtížné zajistit, aby odpovědím o stejné nominální hodnotě odpovídala stejná reálná kvalita jednání, má větší vypovídací hodnotu porovnání struktury průměrných odpovědí zkoumaných skupin, než prosté srovnání dosažených hladin. Jediný výrazný rozdíl byl z tohoto pohledu shledán u zájmu o získání certifikátu ISO 14001, který byl výrazně vyšší u společností působících v České republice. Tento rozdíl koresponduje s výrazným rozdílem v počtu přidělených certifikátů u společností působících v Evropě oproti společnostem v Severní Americe, viz Graf 4.4-3. Podařilo se tudíž potvrdit hypotézu č. 1., že odpovědi na sledované otázky dosahují obdobné úrovně v České republice i v USA. Tento závěr je však značně subjektivní, jelikož nelze statisticky vyhodnotit míru podobnosti průměrných odpovědí na jednotlivé otázky, jak bylo uvedeno v závěru Kapitoly 4.1.1.

Hypotéza č. 2 měla za cíl ověřit, jestli existuje pozitivní korelace mezi zájmem stakeholderů o životní prostředí a úsilím, které podnikatelská společnost problematice věnuje a dále jestli toto úsilí pozitivně koreluje s předpokládanými důsledky pro konkurenceschopnost a ekonomickou úspěšnost společnosti.

Výsledky srovnání jsou v souladu s hypotézou číslo dvě a potvrzují, že osobní zájem stakeholderů o životní prostředí pozitivně koreluje s celkovým úsilím, které

podnikatelská společnost této problematice věnuje a že celkové vynaložené úsilí pozitivně koreluje s celkovými očekávanými ekonomickými důsledky environmentální strategie. Z těchto výsledků dále plyne, že respondenti považují úsilí vynaložené na omezování negativních dopadů na životní prostředí za zdůvodnitelné i z hlediska konkurenceschopnosti a ekonomických výsledků společnosti.

Cílem **Hypotézy č. 3** bylo ověřit význam osobního zájmu managementu pro manažerská rozhodnutí. Z optického srovnání grafického vyjádření získaných hodnot byl u českých společností patrný stejný trend, jako u amerických společností ze vzorových studií. Pro ověření statistické významnosti získaného výsledku byly dále sledovány četnost odpovědí u českých společností. U amerických společností toto ověření nemohlo být použito pro nedostupnost primárních dat, jež jsou pro aplikaci metody nezbytná. Na základě takto získaných, statisticky významných, výsledků bylo možné potvrdit významný vliv osobního zájmu vrcholového managementu o životní prostředí na úsilí, jež společnost problematice omezování negativních vlivů na životní prostředí věnuje.

Cílem **Hypotézy č. 4** bylo ověřit vazbu osobního zájmu managementu o problematiku a jím předpokládanými pozitivními ekonomickými důsledky šetrnějšího přístupu k životnímu prostředí. Pro její ověření byla použita stejná metodika jako pro ověření třetí hypotézy. Z optického srovnání grafického vyjádření získaných hodnot byl u českých společností patrný stejný trend, jako u společností amerických, ale celkově méně výrazný, než u grafů použitých při sledování třetí hypotézy. Pro ověření statistické významnosti získaného výsledku byly opět sledovány četnost odpovědí pouze u českých společností. I v případě vztahu mezi osobními zájmy managementu a jím očekávanými dopady na konkurenceschopnost a ekonomické výsledky společnosti převládala pozitivní závislost. V tomto případě však zřetelně slabší, když pouze u čtyř ze sedmi sledovaných vazeb bylo možné vztah označit za statisticky významný.

S ohledem na poměrně přesvědčivý vliv osobního zájmu managementu o problematiku životního prostředí na úsilí, které společnost této problematice věnuje

a současně zřetelně slabší vztah mezi osobním zájmem managementu a očekáváním kladných ekonomických důsledků zvýšeného úsilí vynakládaného společností v této oblasti vyvstává otázka skutečné motivace k přijetí environmentální strategie společností a akceptovatelnosti takovýchto kroků z pohledu vlastníka.

Hypotéza č. 5 odráží snahu o rozšíření výše uvedených závěrů o sledování prostřednictvím skutečných ekonomických výsledků. V tomto případě bylo klíčovým problémem podchytit a statisticky vyhodnotit konkurenceschopnost a ekonomickou úspěšnost. Byla sledována vazba mezi úsilím, jež společnost věnuje problematice omezování negativního působení na životní prostředí a mezi ziskem na zaměstnance, přidanou hodnotou na zaměstnance, rentabilitou aktiv (EBIT/aktiva) a rentabilitou vlastního kapitálu (čistý zisk/vlastní kapitál). Pátou hypotézu, jež říká, že: společnosti věnující větší úsilí problematice životního prostředí vykazují větší ekonomickou úspěšnost a toto jejich úsilí pozitivně koreluje s konkurenceschopností a ekonomickou úspěšností, se však potvrdit nepodařilo.

Důvodem může být, že opravdu neexistuje dostatečně silná vazba mezi sledovanými hodnotami. Dalším vysvětlením může být, že případná vazba mezi sledovanými hodnotami je dlouhodobějšího rázu a investice do zvýšené péče o životní prostředí se v ekonomických výsledcích promítnou s určitým časovým zpožděním. Samozřejmě je zde i možnost, že sledování ekonomické úspěšnosti prostřednictvím poměrových ukazatelů zkresluje pohled na problematiku a metoda nebyla z tohoto pohledu vhodně zvolen. Vhodnější by z tohoto pohledu mohlo být podrobnější sledování subjektů prostřednictvím detailních případových studií. Problémem tohoto přístupu však je, kromě značné časové náročnosti, i obtížná možnost srovnání a tím ověření výhod, či nevýhod alternativních scénářů.

7. Literatura

AGRESTI, A. 1996. *An Introduction to Categorical Data Analysis*. New York: John Wiley, 1996. ISBN 0-471-11338-7.

ANDERSON, K. 2005. On the Virtues of Multilateral Trade Negotiations. ABI/INFORM Global. *Economic Record* [online]. prosinec 2005, roč. 81, č. 255, s. 414 – 438, [cit. 2006-05-10]. Dostupné z <<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=5&did=951867991&SrchMode=1&sid=2&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1147352371&clientId=45149>>.

ANDERSON, T. L. – GREWELL J. B. 2001. It Isn't Easy Being Green: Environmental Policy Implications for Foreign Policy, International Law, and Sovereignty. Academic Research Library. *Chicago Journal of International Law* [online]. 2001, roč. 2, č. 2, s. 427 – 445, [cit. 2005-10-26]. Dostupné z <<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=6&did=114811348&SrchMode=1&sid=6&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1130322482&clientId=45149>>.

ANDERSON, T. L. – LEAL D. R. 2001. *Free market environmentalism*. Revidované vydání, New York: Palgrave, 2001, viii, 241 s., ISBN 0-312-23503-8.

Annenberg Media 2006. *Collapse: why do civilizations fail?* [online], Annenberg Media 1997 – 2006, [cit. 2006-05-10]. Dostupné z <<http://www.learner.org/exhibits/collapse>>.

BANSAL, P. – ROTH, K. 2000. Why Companies Go Green: A Model of Corporate Ecological Responsiveness. *Academy of Management Journal*. August 2000, roč. 43, č. 4, s. 717 – 736.

BANSAL, P. 2003. From Issues to Actions: The Importance of Individual Concerns and Organizational Values in Responding to Natural Environmental Issues. *Organization Science*. September/October, roč. 14, č. 5, s. 510 – 527.

BENEŠ, M. 2006. *Konkurenceschopnost a konkurenční výhoda* [online], Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky, Working paper č. 5/2006, 39 s., [cit. 2006-09-10], Dostupné z <<http://www.econ.muni.cz/centrum/papers/wp2006-05.pdf>>. ISSN 1801-4496.

BERÁNEK, J. V. 1997, *Proč je třeba zastavit JE Temelín*. Brno: Hnutí DUHA - Přátelé Země ČR, 1997, 26 s., il., ISBN 80-902056-3-1.

BIEL, A. 2002. Values as determinants of environmental behaviour. In *Anders Interim Report IR-02-073, Life-cycle Approaches to Sustainable Consumption, Workshop Proceedings* [online]. Edgar Hertwich (ed.). 22. November 2002, s. 4 – 10. [cit. 2006-10-26]. Dostupné z <<http://www.iiasa.ac.at/Publications/Documents/IR-02-073.pdf>>.

BLAŽEK, L. 2005. Manažerská etika a společenská odpovědnost podniků. In *Konkurenceschopnost firem*, Ostrava, Ethics s.r.o., VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 2005, s. 47 – 57, ISBN: 80-902713-6-7.

BONGAARTS, J. 2002. Population: Ignoring Its Impact. In *Misleading Math about the Earth* [online], Scientific American, leden 2002, [cit 2003-12-03], Dostupné z <<http://www.sciam.com/article.cfm?chanID=sa006&colID=1&articleID=000F3D47-C6D2-1CEB-93F6809EC5880000>>.

BRUIJM, T. DE – NORBERG-BOHM, V. 2001. *Voluntary, Collaborative, and Information-Based Policies: Lessons and Next Steps for Environmental and Energy Policy in the United States and Europe* [online], Energy Technology Innovation Project, Belfer Center for Science and International Affairs, and Regulatory Policy Program, Center for Business and Government, Kennedy School of Government, Harvard University, 2001. [cit. 2005-10-26], Dostupné z

<<http://ksgnotes1.harvard.edu/BCSIA/ETIP.nsf/www/Home>> a
<<http://www.ksg.harvard.edu/cbg/rpphome.htm>>.

BRUNDTLAND, G. H. 1987. *Our Common Future*, Oxford: Oxford University Press. ISBN 0-19-282080-X.

CAPRA, F. 2005. *Tkáň života: Nová syntéza mysli a hmoty*, [přeložili J. Pokorný, J. P. Ondok, H. Čížková, J. Knoppová], Praha: Academia, 2004, 290 s., ISBN 80-200-1169-2.

CRAWFORD, D. 2005. *Adapting Your Accounting Practices to Triple Bottom Line Reporting* [online], únor 2005, GreenBiz.com, [cit. 2005-10-26]. Dostupné z <http://www.greenbiz.com/toolbox/howto_third.cfm?LinkAdvID=61079>.

DONNELLY, J. H. – GIBSON, J. L. – IVANCEVICH, J. M. 1997. *Management*, [přeložili V. Dolanský, J. Koubek], Praha, Grada Publishing, 1997, 821 s., ISBN 80-7169-422-3.

DVOŘÁK, J. – KOMÁRKOVÁ, L. 2005. Managers and Environment in the Czech Republic. In.: *Environmental Economics Policy and International Relations*, s. 102 – 111, ed. Petr Šauer, Prague: Nakladatelství a vydavatelství litomyšlského semináře, 2005, ISBN 80-86709-07-8.

DVOŘÁK, J. – KŮRKOVÁ, P. 2005. *Trvale udržitelný rozvoj: fikce nebo realita?* Moderní řízení, 11. 11. 2005, roč. XL., č. 11, s. 12 – 14, ISSN 0026-8720.

EEA TECHNICAL REPORT. 2004. *Energy subsidies in the European Union: A brief overview*, [online], 2004, EEA (European Environment Agency), Technical report No 1/2004, [cit. 2005-08-09], Dostupné z <http://reports.eea.europa.eu/technical_report_2004_1/en/Energy_FINAL_web.pdf>.

EMBLEMSVÄG, J. 2003. The green invisible hand, *Foresight - The journal of future studies, strategic thinking and policy* [online]. 2003, roč. 5, č. 1, s. 11 – 19, [cit. 2004-10-22], Dostupné z <<http://ninetta.emeraldinsight.com/vl=832101/cl=16/nw=1/rpsv/cgi-bin/emeraldft>>.

EPSTEIN, M. J. 1996. Ignoring the environment can be a waste of money, new study equates green accounting with competitive advantage, *Financial Services Report* [online]. 14. 2. 1996, s. 1, [cit. 2003-12-03]. Dostupné z <http://gateway.proquest.com/openurl?ctx_ver=z39.88-2003&res_id=xri:pqd&rft_val_fmt=ori:fmt:kev:mtx:journal&genre=article&rft_id=xri:pqd:did=00000010670992&svc_dat=xri:pqil:fmt=text&req_dat=xri:pqil:pq_clntid=45149>. ISSN: 08947260.

EVROPSKÁ RADA 2000. *Lisabonská strategie*, [cit. 2005-11-18], Dostupné z <<http://www.evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=2377>>.

FABER, M. – NIEMES, H. – STEPHAN, G. 1987. *Entropy, environment and resources: an essay in physico-economics*, New York: Springer, 1987, s. 205. ISBN 0387182489.

FOG, K. 2006. *The Lomborg Story: an Account of the Lomborg Case, as understood by biologist Kåre Fog* [online], Poslední revize 15. 1. 2006, [cit. 2006-08-10], Dostupné z <<http://www.lomborg-errors.dk/lomborgstory.doc>>.

FRIEDMAN, M. 1994, *Kapitalismus a svoboda*, [přel. Jiří Jonáš], 1994, Jinočany: H & H, s. 182, ISBN 8085787334.

FRIENDS OF THE EARTH 2005. *Measuring progress* [online], [cit. 2006-07-04], Dostupné z <http://www.foe.co.uk/campaigns/sustainable_development/progress/>.

FROGGATT, A. – CANZI, G. 2004. *Ending wasteful energy use in Central and Eastern Europe: An essential step for climate change policy in a competitive EU-25* [online], WWF European Policy

- Office, září 2004, 42 s., [cit 2004-10-01], Dostupné z <http://wwf.pl/informacje/publikacje/klimat/endingwastefulenergyince.pdf>.
- GIPS, T. 2003. *The Natural Step Framework Four Conditions for Sustainability* [online], The Alliance for Sustainability, duben 2003, [cit 2006-07-10], Dostupné z <http://www.mtn.org/iasa/tssystemconditions.html>.
- GORE, A. 1994. *Země na misce vah: ekologie a lidský duch*, přeložil J. Jařáb, 1. vyd., Praha: Argo, 1994. 374 s., ISBN 80-85794-21-7.
- GRAEDEL, T. E. – KLEE, R. J. 2002. Getting serious about sustainability, *Environmental Science & Technology*, 2002, roč. 36, č. 4; s. 523 – 529, ISSN: 1520-5851.
- HAMPL, M. 2005. *Vyčerpání zdrojů – skvěle prodejný mýtus, 2005*, Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 64 s., ISBN 80-86547-28-0.
- HAWKEN, P. – LOVINS, A. – LOVINS, L. H. 2003. *Přírodní kapitalismus: jak se rodí další průmyslová revoluce*, [přeložili B. Blažek a V. Svoboda], Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 2003, 476 s., ISBN 80-204-1078-3.
- HIRŠOVÁ, M. 2005. Problematika přístupu k hodnocení kvality života v rámci trvalé udržitelnosti. In *Hlediska udržitelnosti a kvality života v manažerském a občanském rozhodování*, ed. Hejda J., Praha: VŠE v Praze Nakladatelství Oeconomica, 2005. s. 7 – 13, ISBN 80-245-0907-9.
- HOLDREN, J. P. 2002a. *Energy: Asking the Wrong Question*. In *Misleading Math about the Earth* [online], Scientific American, leden 2002, [cit 2003-12-03], Dostupné z <http://www.sciam.com/article.cfm?chanID=sa006&colID=1&articleID=000F3D47-C6D2-1CEB-93F6809EC5880000>.
- HOLDREN, J. P. 2002b. *A Response to Bjørn Lomborg's Response to My Critique of His Energy Chapter* [online], Scientific American, duben 2002, [cit 2003-12-03], Dostupné z <http://www.sciam.com/article.cfm?articleID=000DC658-9373-1CDA-B4A8809EC588EEDF&pageNumber=1&catID=9>.
- HOLMAN, R. 2001. *Ekonomie*, 2. vydání, Praha: C.H. Beck, 2001. xxii, 714 s. ISBN 80-7179-387-6.
- HUFFMAN, J. L. 2004. Environmental Perspectives: Moving Toward a Market-Oriented Middle Ground, *Harvard Journal of Law and Public Policy* [online], 2004. roč. 28, č. 1, s. 61 – 67, [cit 2005-10-26], Dostupné z <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=17&did=789917811&SrchMode=1&sid=12&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1130325238&clientId=45149>.
- HYRŠLOVÁ, J. 2003. Co je environmentální manažerské účetnictví, *Environmentální aspekty podnikání*, prosinec 2003, CEMC, č. 4, s. 2 – 5, ISSN 1211 8052.
- CHAMBERS, J. 2003. *Software R verze 2.2.1*. [online], Bell Laboratories, [cit 2005-08-11], Dostupné z <http://www.r-project.org/>.
- IFAS 2000. *State of Environment of the Aral Sea Basin: Regional report of the Central Asian States' 2000* [online], The International Fund on the Aral Sea, [cit 2005-03-25]. Dostupné z <http://enrin.grida.no/aral/aralsea/>.
- JANDA, P. 2006. Ekologie a Kovohutě Příbram nástupnická, a. s., *Environmentální aspekty podnikání*, červen 2006, CEMC, č. 2, s. 20 – 22, ISSN 1211 8052.

JÍLKOVÁ, J. 2003. Daně, dotace a obchodovatelná povolení: nástroje ochrany ovzduší a klimatu, Praha: IREAS, 2003, 156 s. il., ISBN 80-8668-404-0.

JOHANISOVÁ, J. 2005. *Environmentální ekonomie* [online], Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, [cit 2005-09-02], Dostupné z <<http://home.pf.jcu.cz/~nadiaj/ege-okr06.php>>.

JUNQUERA, J. – ORDIZ, M. 2002. Influence of managerial characteristics on the environmental performance of Spanish Companies, *Environmental Quality Management* [online]. Podzim 2002. roč. 12, č. 1, ABI/INFORM Global, s. 35 – 51, [cit 2005-09-02], Dostupné z <<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=9&did=208357211&SrchMode=1&sid=6&Fmt=10&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1146481158&clientId=4514>>. ISSN: 10881913.

KÁRA, J. 2002. Udržitelný rozvoj jako klíčový princip v rozvojových strategiích mezinárodního společenství. In *Teoretická východiska, souvislosti, instituce; K udržitelnému rozvoji České republiky: vytváření podmínek, Svazek 2*, Editoři: B. Moldan, T. Hák, H. Kolářová. Praha: Centrum Univerzity Karlovy pro otázky životního prostředí, 2002, s. 14 – 37. ISBN 80-238-8378-X.

KEIL, M. – CLAUSEN, J. – HITCHENS, D. – KONRAD, W. 2002. Obstacles to the Greening of SMEs. A Comparison between Germany and the United Kingdom, *Ökologisches Wirtschaften*, roč. 2002, č. 3/4, s. 30 – 31.

KELLER, J. 2005. *Až na dno blahobytu*, 3. vyd., Praha: EarthSave CZ, 2005. 132 s., ISBN 80-903085-7-0.

KEMP, R. – MUNCH ANDERSEN, M. – BUTTER, M. 2004. *Background report about strategies for eco-innovation* [online], květen 2004, Report for VROM, zaaknummer 5060.04.0041, [cit 2006-05-25], Dostupné z <<http://www2.vrom.nl/docs/internationaal/backgroundRegionalResearch02.pdf>>.

KEŘKOVSKÝ, M – VYKYPĚL, O. 2006. *Strategické řízení: teorie pro praxi*, 2. vydání, Praha: Beck, 2006, xiv, 206 s. ISBN 80-7179-453-8.

KLÁŠTERKA, J. – RŮŽIČKA, P. 2005. Analýza přínosů EMS pro udržitelný rozvoj podniků v ČR, *Environmentální aspekty podnikání*, prosinec 2005, CEMC, č. 2, s. 13 – 14, ISSN 1211-8052.

KLAUS, V. 2001. *Ekologie nebo prosperita?* [online], [cit 2005-08-10], Dostupné z <<http://www.klaus.cz/klaus2/asp/clanek.asp?id=SGZhqVMBFSaW>>.

KLAUS, V. 2002. O ekologii, ekologismu a životním prostředí, *Lidové noviny* [online], 8. 2. 2002, [cit 2003-09-11], Dostupné z <<http://www.klaus.cz/klaus2/asp/clanek.asp?id=k4cfwhvQqNyd>>.

KLAUS, V. 2004. Předmluva Václava Klause, In *CEP: Sborník č. 32 "Trvale udržitelný rozvoj"*, duben 2004, Centrem pro ekonomiku a politiku, 100 s., ISBN 80-86547-32-9.

KLETZAN, D. – KOEPL, A. – KRATENA, K. – WUEGER, M. 2002. Economic Modelling of Sustainable Consumption Patterns for Mobility and Heating. In *Anders Interim Report IR-02-073, Life-cycle Approaches to Sustainable Consumption, Workshop Proceedings* [online]. Edgar Hertwich (ed.). 22. November 2002. s. 117 – 131. [cit. 2006-10-26]. Dostupné z <<http://www.iiasa.ac.at/Publications/Documents/IR-02-073.pdf>>.

KLÍNEC I. 2005. Alternativne ekonomické teórie v kontexte udržateľného rozvoja, In *Hľadiska udržateľnosti a kvality života v manažerském a občanském rozhodování*, ed. Hejda J., Praha: VŠE v Praze Nakladatelství Oeconomica, 2005, s. 46 – 87, ISBN 80-245-0907-9.

KOLSTAD, Ch. D. 2000. *Environmental economics*, New York: Oxford University Press, 2000, xi, 400 s., ISBN 0195119541.

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ 2005a. *Rozhodnutí evropského parlamentu a rady, kterým se zavádí rámcový program pro konkurenceschopnost a inovaci (2007-2013)* [online]. Brusel, 6. 4. 2005, 91 s., [cit. 2006-11-10]. Dostupné z <<http://cordis.europa.eu/documents/documentlibrary/ADS0011482CS.pdf>>.

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ 2005b. *The 2005 Review of the EU Sustainable Development Strategy: Initial Stocktaking and Future Orientations (2005)* [online], Commission of the European Communities, [cit. 2005-10-10], Dostupné z <http://europa.eu.int/comm/sustainable/docs/COMM_PDF_COM_2005_0037_F_EN_ACTE.pdf>.

KOPECKÝ, V. 2006. Ve stínu palem, *Sedmá Generace*, 2006, roč. XV., č. 1, s. 30 – 31, ISSN: 1212-0499.

KOTECKÝ, V. – KLUSÁK, J. 2005. *České perverzní dotace, Analýza veřejných podpor s negativním dopadem na životní prostředí*, duben 2005, Praha-Brno: Zelený kruh a Hnutí DUHA v edici APEL, ISBN 80-239-4730-3.

KOVÁŘ, F. – ŠTRACH, P. 2003. *Strategický management*, 1. vydání, Praha: VŠE v Praze, Oeconomica, 2003, 98 s., ISBN 80-245-0504-5.

KUKLA, G. 2006. Oteplování přichází bez lidské viny, In *Dnes*. 2006, roč. XVII, 22. 6. 2006, s. B7.

KUŠKOVÁ, P. 2003. *Ekologická stopa* [online], Centrum pro otázky životního prostředí, [cit. 2006-08-24], Dostupné z <<http://cozp.cuni.cz/COZP-35-version1-es.pdf>>.

KVASNIČKOVÁ, D. 2005. Profil studenta ekonomických oborů z hlediska programu udržitelného rozvoje, In *Hlediska udržitelnosti a kvality života v manažerském a občanském rozhodování*, ed. Hejda, J., Praha: VŠE v Praze Nakladatelství Oeconomica, 2005, s. 103 – 110, ISBN 80-245-0907-9.

LAŠTŮVKA, Z. – KREJČOVÁ, P. 2001. *Ekologie*. 1. vydání, Brno: Konvoj, 2001. 184 s. ISBN 8085615932.

LOMBORG B. 2001. *The Skeptical Environmentalist: Measuring The Real State of the World*, 1. revidované a doplněné angl. vyd., 2001, Cambridge: Cambridge University Press, xxiii, 515 s. il, ISBN 0-521-01068-3.

LOMBORG B. 2004. The Skeptical Environmentalist. In *You Have to Admit It's Getting Better: From Economic Prosperity to Environmental Quality*, Editor Anderson T. L. [online], Hoover Institution Press, [cit. 2005-04-06], Dostupné z <<http://www-hoover.stanford.edu/publications/books/better.html>>.

LOMBORG B. a kol. 2004. *Global crises, global solutions*, edited by Bjørn Lomborg, Cambridge: Cambridge University Press, 2004, xxii, 648 s., ISBN 0-521-84446-0.

LOPEZ-CLAROS, A. 2004. Executive Summary, In *The Global Competitiveness Report 2004-2005*, Editor: M. E. Porter, K. Schwab, X. Sala-i-Martin, A. Lopez-Claros, The World Economic Forum, Palgrave Macmillan, October 13, 2004, 654 s. ISBN: 1-4039-4913-1.

LOVEJOY, T. 2000. *Biodiversity* [online], BBC Reith Lectures 2000; [cit. 2005-12-17], Dostupné z <http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/events/reith_2000/lecture2.stm>.

LOVELOCK J. 1994. *Gaia, živoucí planeta*, přeložil A. Markoš. 1. vydání, Praha, Mladá fronta a MŽP ČR, 1994. 221 s. Edice Kolumbus. ISBN 80-204-0436-8.

- MARSHALL, J. D. – TOFFEL M. 2005. Framing the Elusive Concept of Sustainability: A Sustainability Hierarchy, *Environmental Science & Technology* [online], 2005, roč. 39, č. 3, s. 673 – 682, [cit 2006-08-03], Dostupné z <<http://pubs.acs.org/cgi-bin/article.cgi/esthag/2005/39/i03/pdf/es040394k.pdf>>.
- MEADOWS D. H. – MEADOWS D. L. – RANDERS J. [et al.] 1972. *The Limits to growth: a report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind*, 1972, New York: Universe Book, 205 s., tab., grafy., ISBN 0-876-63165-0.
- MEADOWS D. H. – MEADOWS D. L. – RANDERS J. 1995. *Překročení mezí: konfrontace globálního kolapsu s představou trvale udržitelné budoucnosti*, Překlad Pavla Polechová - Ladislav Zvolánek. 1. vyd. Praha : Argo, Nadace Eva, 1995. 319 s. ISBN 80-85794-83-7.
- MEADOWS D. H. – MEADOWS D. L. – RANDERS J. 2004, [et al.]. *The Limits to growth: the 30-year update*, Vermont: Chelsea Green Publishing Company, 2004, 338 s., ISBN 1-931498-58-X.
- MEDERLY, P. – TOPERCER, J. – NOVÁČEK, P. 2005. Indikátory kvality života a udržitelného rozvoje: kvalitativní, vícerozměrný a variantní přístup, In *Hlediska udržitelnosti a kvality života v manažerském a občanském rozhodování*, ed. Hejda J., Praha: VŠE v Praze Nakladatelství Oeconomica, 2005, s. 28 – 45, ISBN 80-245-0907-9.
- MERRILL, W. M. 2004. Private Property and the Politics of Environmental Protection, *Harvard Journal of Law and Public Policy*, [online], podzim 2004, roč. 28, č. 1, s. 69 – 80, Academic Research Library, [cit 2005-10-26], Dostupné z <<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=18&did=789917871&SrchMode=1&sid=12&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1130325542&clientId=45149>>.
- MICHAELS P. J. 2006. *Is the Sky Really Falling? A Review of Recent Global Warming Scare Stories*, [online], August 23, 2006, CATO Institute, Policy Analysis No. 576, 28 s. [cit 2006-11-27], Dostupné z <<http://www.cato.org/pubs/pas/pa576.pdf>>.
- MINISTERSTVO DOPRAVY 2006. *Ročenka dopravy 2005* [online], Praha: Centrum dopravního výzkumu, [cit 2006-11-26], Dostupné z <<http://www.sydos.cz/cs/rocenka-2005/index.html>>. ISSN 1801-3090.
- MOLDAN B. 1996. *Indikátory trvale udržitelného rozvoje*, Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 1996, ISBN 80-7078-380-X.
- MOLDAN B. 2003 *(Ne)udržitelný rozvoj: ekologie, hrozba i naděje*, Praha: Karolinum, 2003, 141 s., ISBN 80-246-0769-7.
- MYERS, N. – KENT, J. 2001. *Perverse subsidies. How tax dollars can undercut the environment and the economy*, Washington-Covelo-London: Island Press, 2001, s. 277, ISBN 1-55963-835-4.
- MŽP 2004. *Strategie udržitelného rozvoje české republiky*, [online], Praha: Ministerstvo životního prostředí, Listopad 2004. s. 387. [cit. 2005-10-01], Dostupné z <[http://www.env.cz/AIS/web-pub.nsf/\\$pid/MZPISF7Z6L7V/\\$FILE/SUR%20%C4%8CR_FINALlistopad2004.pdf](http://www.env.cz/AIS/web-pub.nsf/$pid/MZPISF7Z6L7V/$FILE/SUR%20%C4%8CR_FINALlistopad2004.pdf)>.
- MŽP 2005. *Zpráva o životním prostředí české republiky v roce 2004* [online], Sazba a grafická úprava Magdalena Seifová, Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2005. s. 268. [cit. 2006-09-01], Dostupné z <[http://www.env.cz/AIS/web-pub.nsf/\\$pid/MZPJZFBZKQRZ/\\$FILE/Zp_04cz_web.pdf](http://www.env.cz/AIS/web-pub.nsf/$pid/MZPJZFBZKQRZ/$FILE/Zp_04cz_web.pdf)>. ISBN 80-7212-358-0.
- NAFFZIGER D. W. – AHMED N. U. – MONTAGNO R. V. 2003a. Perceptions of environmental consciousness in u.s. small businesses: An empirical study, *S.A.M. Advanced Management Journal*,

[online], Spring 2003, roč. 68, č. 2, ABI/INFORM Global, s. 23 – 32, [cit. 2005-01-21], Dostupné z <<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=2&did=352310531&SrchMode=1&sid=4&Fmt=6&VInst=P ROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1106306697&clientId=45149>>.

NAFFZIGER D. W. – AHMED N. U. – MONTAGNO R. V. 2003b. Environmental concerns, effort and impact: An empirical study, *Mid - American Journal of Business*, [online], Spring 2003, roč. 18, č. 1, ABI/INFORM Global, s. 61 – 69, [cit. 21.1.2005], Dostupné z <<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=1&did=324078421&SrchMode=1&sid=3&Fmt=6&VInst=P ROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1106306308&clientId=45149>>.

NÁTR, L. 2005. *Rozvoj trvale neudržitelný*. 1. vydání, ed. Pavel Klener. Praha: Karolinum, 2005, 102 s., ISBN 80-246-0987-8.

NAVRÁTIL B. 2006. Ekologická stopa 1. a 2. část, In *Environmentální aspekty podnikání*, březen a červen 2006, CEMC, č. 1, s. 10 – 13 a č. 2, s. 8 – 13, ISSN 1211 8052.

NORDHAUS, W. D. 1974. Resources as a Constraint on Growth. In *The American Economic Review* [online]. 1974, roč. 64, č. 2, s. 22 – 26 [cit. 2005-10-08]. Papers and Proceedings of the Eighty-sixth Annual Meeting of the American Economic Association, May 1974. Dostupné z <<http://www.jstor.org/view/00028282/di950137/95p0044p/0>>.

OBCHODNÍ REJSTŘÍK [online], [cit. leden – květen 2006], Dostupné z <www.justice.cz>.

OECD 2001. *Strategie OECD pro oblast životního prostředí pro první desetiletí 21. století* [online], Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, 16. května 2001, 18 s. [cit. 2005-01-10], Dostupné z <[http://www.env.cz/www/zamest.nsf/0/f71786533ccb4361c1256b090045a24a/\\$FILE/Env.%20Strategie%20OECD.doc](http://www.env.cz/www/zamest.nsf/0/f71786533ccb4361c1256b090045a24a/$FILE/Env.%20Strategie%20OECD.doc)>.

POLÁN, P. 2006. *Informace o vývoji stavebnictví* [online], [cit. 2006-08-22], Dostupné z <<http://www.mpo.cz/dokument8587.html>>.

PONTING, C. 1993. *Green history of the world: The Environment and the Collapse of Great Civilizations*, 3. vydání, New York: Penguin Books, 1993, 430 s. ISBN 0-312-06989-1.

PORTER M. E. – SCHWAB K. – LOPEZ-CLAROS A. 2005. *Global Competitiveness Report 2005-2006: Policies Underpinning Rising Prosperity*, září 2005, Palgrave Macmillan, 660 s. ISBN 1-4039-9844-2.

PORTER M. E. – SCHWAB K. – SALA-I-MARTIN X. – LOPEZ-CLAROS A. 2004. *Global Competitiveness Report 2004-2005*, říjen 2004, Palgrave Macmillan, 654 s. ISBN 1-4039-4913-1.

PORTER M. E. – VAN DER LINDE C. 1999. Green and competitive: Ending the stalemate, *Journal of Business Administration and Policy Analysis* [online], Vancouver, 1999, p215, s. 1 – 15. [cit. 2004-04-22], Dostupné z <<http://www.allbusiness.com/periodicals/article/398836-1.html>>.

PORTER M. E. 1994. *Konkurenční výhoda: jak vytvořit a udržet si nadprůměrný výkon*. Přeložil Vladimír Irgl, Praha: Victoria Publishing, 1994, 626 s. ISBN: 8085605120.

PSTRUŽINA, K. 1998. *Svět poznávání: k filozofickým základům kognitivní vědy*. 1. vyd., Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1998, 183 s. ISBN 80-7182-074-1.

REES W. – WACKERNAGEL M. 1996. *Our Ecological Footprint: Reducing Human Impact on the Earth*, New Society Publishers, Únor 1996, 160 s. ISBN: 086571312X.

REMTOVÁ K. 2006. *Výkladový slovník odborných termínů v oblasti udržitelné spotřeby a výroby* [online], [cit 2006-04-07], Dostupné z <http://www.slovník-usv.info/index.php?option=com_glossary&func=display&page=8&catid=13&Itemid=26>.

ROGER L. 1999. *Ekonomické nástroje naplňování politiky péče o životní prostředí*, [s.l.]: ICLEI, 1999, 33 s., Příručka ICLEI pro řízení záležitostí životního prostředí určená orgánům místní správy a samosprávy v České republice; sv. 6.

RUTTEN, E. 2001. *Het milieu als stakeholder. De ontwikkeling van milieu-management in Nederland en de rol van technologische en organisatorische verandering hierin*, graduation thesis Faculty of Economics and Business Studies, Maastricht University, převzato z KEMP – MUNCH ANDERSEN – BUTTER (2004).

RYDZA, E. 2002. *Interkulturální komunikace s Němci* [online]. 2002, s. 34 – 35. [cit. 2004-04-22]. Dostupné z <<http://www.expertis.cz/upload/1078143286765680.pdf#search=%22n%C4%9Bmeck%C3%BD%20formalismus%22>>.

SAM INDEXES GMBH 1999. *Corporate Sustainability* [online], Dow Jones Sustainability Indexes, [cit 2006-08-10], Dostupné z <<http://www.sustainability-indexes.com/html/sustainability/corpsustainability.html>>.

SEDLÁČEK, J. 2001. *Účetní data v rukou manažera: finanční analýza v řízení firmy: indikace finančního zdraví firmy, analýza vývoje zisku, analýza cash flow, oceňování majetku a závazků firmy, efektivnosti investic a jejich rizika: případové studie*, Praha: Computer Press, 2001, 220 s., ISBN 80-7226-562-8.

SEDLÁČKOVÁ, H. 2000. *Strategická analýza*, Praha: C.H. Beck, 2000, 101 s. ISBN 8071794228.

SHARMA S. 2000. Managerial interpretations and organizational context as predictors of corporate choice of environmental strategy, *Academy of Management Journal* [online], Aug 2000; roč. 43, č. 4, s. 681 – 697, ABI/INFORM Global, [cit 2005-08-11], Dostupné z <<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=2&did=62072245&SrchMode=1&sid=14&Fmt=6&VInst=P ROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1123769516&clientId=45149>>.

SHARMA S. 2001. Different strokes: regulatory styles and environmental strategy in the North-American oil and gas industry, *Business Strategy and the Environment* [online], Chichester: listopad/prosinec 2001, ABI/INFORM Global, roč. 10, č. 6, s. 344 – 364, [cit 2005-08-11], Dostupné z <<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=2&did=349505741&SrchMode=1&sid=1&Fmt=10&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1148475726&clientId=45149>>.

SCHUMACHER, E. F. 2000. *Malé je milé, aneb, Ekonomie, která by počítala i s člověkem*, překl. N. Johanisová, Brno: Doplněk, 2000, 284 s., ISBN: 807239035X.

SIMON, J. L. 2006. *Největší bohatství*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, 666 s., ISBN: 80-7325-082-9.

STAPLETON, P. J. – GLOVER, M. A. 2001. *Environmental Management Systems: An Implementation Guide for Small and Medium-Sized Organizations* [online], 2001, NSF International, [cit 2006-08-11]. Dostupné z <<http://www.epa.gov/OW-OWM.html/iso14001/ems2001final.pdf>>.

Statistická ročenka České republiky 2005, Praha: Scientia, 2005, 814 s., ISBN 80-250-1080-5.

STEAD W. E. – STEAD J. G. 1998. *Management pro malou planetu: strategické rozhodování a životní prostředí*, [přeložila Šimona Bouzková], Praha: G plus G, 1998, 284 s., ISBN 80-861-0315-3.

SVOBODA J. – VAŠKŮ Z. – CÍLEK V. 2003. *Velká kniha o klimatu zemí koruny české*, Praha: Regia, 2003, 656 s., ISBN 80367-34-7.

SYROVÁTKA, O. 2005. Renesance filosofie – klíč k udržitelnosti, In *Hlediska udržitelnosti a kvality života v manažerském a občanském rozhodování*, ed. Hejda J., Praha: VŠE v Praze Nakladatelství Oeconomica, 2005, s. 14 – 27, ISBN 80 245 0907 9.

ŠTĚPÁNEK Z. – JÍLKOVÁ J. 1998. *Malý výkladový slovník z oblasti ekonomiky životního prostředí*, 1. vydání, Praha: Ministerstvo životního prostředí, 1998, 160 s., ISBN 80-7212-053-0.

ŠTUDENT J. 2005. Hodnocení udržitelného rozvoje na podnikové úrovni, *Environmentální aspekty podnikání*, březen 2005, CEMC, s. 10 – 13, č. 1, ISSN 1211-8052.

TŘEBICKÝ V. 2004. Nemůžeme bránit rozvojovým zemím ve zvyšování jejich spotřeby, *Sedmá generace*, 2004, r. XIII., č. 2, s. 6 – 8, ISSN: 1212-0499.

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže 2004. *Výroční zpráva o veřejné podpoře v České republice za rok 2003*, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Červen 2004, [cit 2005-05-14], Dostupné z <http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Sekce_VP/Zpravy/VP_2003.pdf>.

VANĚČEK V. – ZIKA I. 2005. Výroba titanové běloby v Přerově, neboli od výroby, při které množství odpadů převyšovalo množství výrobků, k bezodpadovému výrobnímu komplexu, *Environmentální aspekty podnikání*, říjen 2005, CEMC, č. 1, s. 24 – 27, ISSN 1211-8052.

VEBER, J. 2002. *Environmentální management*, 1. vyd., Praha: VŠE v Praze Nakladatelství Oeconomica, 2002, 96 s. ISBN 80-245-0336-0.

VEBER, J. A KOL. 2000. *Management – základy, prosperita, globalizace*, Praha: Management Press, 2000, 700 s. ISBN 80-7261-029-5.

VIDECKÁ, Z. A KOL. 2003. Porovnání stavu environmentálních systémů řízení v ČR se zahraničím, *Environmentální aspekty podnikání*, březen 2003, CEMC, č. 1, s. 13 – 15, ISSN 1211-8052.

VOLNÝ, Z. A KOL. 2000. *Toulky minulostí světa 2*, Praha: Baronet a Via Facti, 2000, 222 s., ISBN 80-238-5708-8.

VORMEDAL, I. 2005. *Business Influence in Global Governance for Sustainable Development: Assessing the role of the WBCSD* [online], Oslo: Centre for Development and the Environment University of Oslo, ProSus 2005 Program for Research and Documentation for a Sustainable Society, Report no. 10/05, ISBN: 82-7480-156-3, ISSN: 0806-8992, [cit 2006-05-01], Dostupné z <http://www.prosus.uio.no/publikasjoner/Rapporter/2005-10/report_10.pdf>.

WACKERNAGEL, M. – YOUNT, J. D. 2000. Footprints for Sustainability: The Next Steps, *Environment, Development and Sustainability* [online], ABI/INFORM Global, 2000, roč. 2, č. 1, 23 s., ISSN: 1387585X, [cit 2006-04-01], Dostupné z <<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=1&did=417619071&SrchMode=1&sid=2&Fmt=10&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1146476763&clientId=45149>>.

WALL, M. – VIS-DUNBAR, D. 2005. *The Standstill in Subsidies, Update* [online], Canada: International Institute for Sustainable Development, Listopad 2005, [cit 2006-05-11], Dostupné z <http://www.iisd.org/pdf/2005/trade_standstill.pdf>.

WALONICK, D. S. 1997. *Survival Statistics* [online], Bloomington, StatPac, Inc., Copyright 1997 – 2004, [cit 2006-05-11], Dostupné z <<http://www.statpac.com/statistics-book/order.htm>>. ISBN 0-918733-11-1.

WBCSD 2000: *Eco-Efficiency: Creating more value with less impact* [online], WBCSD, 2000, [cit 2006-04-07], Dostupné z <http://www.wbcsd.org/templates/TemplateWBCSD2/layout.asp?type=p&MenuId=MjMz&doOpen=1&ClickMenu=LeftMenu>>.

WBCSD 2006: *Eco-efficiency Learning Module* [online], WBCSD, 2006, [cit 2006-04-07], Dostupné z <http://www.wbcsd.org/templates/TemplateWBCSD2/layout.asp?type=p&MenuId=MjMz&doOpen=1&ClickMenu=LeftMenu>>.

WEIZSÄCKER, E. U. 1996. *Faktor čtyři: dvojnásobný blahobyt - poloviční spotřeba přírodních zdrojů: nová zpráva Římského klubu*, Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, 1996, 331 s. ISBN 8085368854.

WWF - World Wide Fund For Nature 2004. *Living Planet Report 2004* [online], edited by Jonathan Loh, Mathis Wackernage, Gland, Switzerland: WWF - World Wide Fund For Nature, October 2004, [cit 2005-09-02], Dostupné z <http://www.panda.org/downloads/general/lpr2004.pdf>>.

Zákon č. 17/1992 sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 47/2002 sb., o podpoře malého a středního podnikání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 586/1992 sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

ZELENKA, J. 2005. *Ekologie a environmentalistika* [online], Hradec Králové: Fakulta informatiky a managementu Univerzita Hradec Králové, [cit 2006-07-10], Dostupné z <http://ekologie.uhk.cz/>>.

ZEMAN J. 2002. *Ekonomické základy trvale udržitelného rozvoje*, 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, 171 s., ISBN 80-244-0420-6.

ZEMAN J. 2005. Environmentální ekonomie a trvale udržitelný rozvoj, In *Hlediska udržitelnosti a kvality života v manažerském a občanském rozhodování*, ed. Hejda J., Praha: VŠE v Praze Nakladatelství Oeconomica, 2005, s. 88 – 98, ISBN 80-245-0907-9.

ZSÓKA, A. N. 2005. Dimensions of corporate environmental awareness – gaps and factors behind, In *110th European Roundtable on Sustainable Consumption and Production - erScp10 Europe's transition: lean 'n clean?!* [online], Antwerpen, 5 – 7 říjen, 2005, [cit 2006-03-09], Dostupné z <http://www.vito.be/erscp2005/documents/papers/PAPER058.PDF>>.

8. Abstract

Is the condition of the world's environment critical as the environmentalists (e.g. [Loh and Wackernagel, 2005]) say or "You Have to Admit It's Getting Better" as [Anderson, 2004] and other authors do claim in so named book? There is no easy answer to this question but even optimists admit existence of many open problems.

Possible positive economic impacts of companies' environmental strategies are widely discussed nowadays. Some authors (e.g. [Porter and Van der Linde, 1999]) assert that high material and energy consumption have negative impact on costs and on competitiveness. Further, ignoring the environment can cause a waste of money which was shown in the work of [Epstein, 1996].

8.1. Problem statement:

There may exist good reasons for company to behave environmentally friendly. But in real all depends on opinions of owners, managers, other staff and customers as [Ahmed, Montagno and Naffziger, 2003] concluded in their empirical study and on managerial interpretations of environmental issues and corporate choice of environmental strategy as [Sharma, 2000] claims. The managerial interpretation influences the actions which are taken and the environmental strategy which is chosen by an organization. We can expect similar influence on economic results and environmental impact of the company.

The connection among concern of stakeholders, effort the companies invest to become environmental friendly and expected impact of environmental strategy on economic figures in the USA and in the Czech Republic are key concerns which are addressed through the research questions.

The first question is: Is the concern of stakeholders, effort the companies invest and expected impact on economic figures are similar in the USA and in the Czech Republic?

The second question is: Is the environmental concern positively correlated with the environmental effort and is the environmental effort positively correlated with the impact of the environmental strategy?

The third question is: Where do the managers invest the biggest effort to act environment friendly and is there any difference in way of applying of this view in the USA and in the Czech Republic?

And the fourth question is: Is it possible to find connection between the effort the companies invest and real economic health of company?

8.2. Approach:

To answer those questions were used data obtained in questionnaire survey realized among Czech companies in 2005. The obtained data were compared with results of similar study realized in 2000 in the USA and published in 2003.

The research is based on statistical analysis of the collected data. To compare concern of stakeholders, effort the companies invest and expected impact of environmental strategy in the USA and in the Czech Republic average responses on individual questions and the two sample Student's t-test were used. The ratio between the answers (ordinal variables) was measured by the Pearson's product-moment correlation coefficient and results were tested by the test of independence for ordinal data, where the null hypothesis of independence against the two-sided alternative hypothesis of nonzero true correlation is tested. To verify the influence of management concern on decision making process the frequency of occurrence of individual answers was viewed and tested by Pearson's chi-square test.

8.3. Results:

There was 112 usable survey instruments out of 120 companies which were approached obtained. There were recognized just marginal differences between personal concerns of Czech and American managers. On the other hand the obtaining ISO 14001 certification seems to be more important for Czech managers.

The strong positive correlation between overall environmental concern and overall environmental effort was confirmed in both countries. There is just one interesting exemption. While overall environmental concern shows strong correlation with effort on obtaining ISO 14001 certification among Czech companies, there is nearly no correlation between those figures in the US sample, i.e. we cannot reject the hypothesis of the null correlation with the 5% significance level. The correlation between the effort and the impact is similar or maybe slightly weaker than between the concern and the effort in the Czech as well as in US sample.

8.4. Conclusions:

It was demonstrated that there are no substantial differences in average levels on responses to questions about environmental concern, environmental effort and subjective evaluation of the impact of environmental strategies between Czech and American companies involved in both studies. There is an obvious difference in emphasis on individual aspects of effort on environmental issues as well as in expectations whether there is an impact of environmental strategy on financial figures. The existence of significant correlation between overall environmental concern and overall environmental effort and between overall environmental effort and overall impact of environmental strategy was confirmed. The correlation between the effort the companies invest and real economic health of company measured by ROE, ROA and other figures was not found.